

WIJ **W**ILLEM **A**ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit van

tot aanwijzing van onroerende zaken ter onteigening in de gemeente Waalwijk krachtens artikel 78 van de onteigeningswet (onteigeningsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat).

Ingevolge de artikelen 77 en 78 van de onteigeningswet kan worden onteigend voor de uitvoering van een Inpassingsplan.

Het verzoek tot aanwijzing ter onteigening

Provinciale Staten van Noord-Brabant (hierna verzoeker) hebben Ons bij besluit van 19 juni 2020, Besluit 35/20, verzocht, om ten name van de provincie Noord-Brabant over te gaan tot het aanwijzen ter onteigening van onroerende zaken in de gemeente Waalwijk, begrepen in het onteigeningsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat. De onroerende zaken zijn nodig voor de uitvoering van het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben bij brief van 25 augustus 2020, kenmerk C2259792/4749809, het verzoek aan Ons ter besluitvorming voorgedragen.

Bij brieven van 25 november 2020, C2259792/4795338, 12 februari 2021, C2259792/4836577 en 28 mei 2021, C2259792/4895921 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant de onteigeningsstukken aangevuld. Daarbij hebben zij Ons tevens te kennen gegeven wegens minnelijke eigendomsverkrijging niet langer prijs te stellen op voortzetting van de onteigeningsprocedure voor de onroerende zaken met de grondplannummers 1,2,5, 9, 10, 21, 33 en 34. Omdat de noodzaak van onteigening voor deze grondplannummers hiermee is komen te vervallen, zullen Wij deze niet ter onteigening aanwijzen. Tevens hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant per brief van 28 mei 2021, C2259792/4895921 Ons gewezen op een kadastrale wijziging van grondplannummer 7. In de bij dit besluit behorende lijst van te onteigenen onroerende zaken is hiermee rekening gehouden.

Bij e-mailberichten van 17 december 2020, 1 februari 2021, 14 juni 2021 en 15 juni 2021 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant de onteigeningsstukken geactualiseerd.

Planologische grondslag

De onroerende zaken die in het onteigeningsplan zijn begrepen, zijn gelegen in het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat van de provincie Noord-Brabant, verder te noemen: het Inpassingsplan. Het Inpassingsplan is voorbereid volgens de procedure van paragraaf 3.6.2 van de Wet ruimtelijke ordening (provinciale coördinatieregeling) en is op 6 maart 2020 vastgesteld door Provinciale Staten van

Noord Brabant. Tegen dit besluit tot vaststelling van het Inpassingsplan zijn beroepen ingesteld.

Aan de onroerende zaken zijn de onderscheiden bestemmingen Natuur en Water en de dubbelbestemmingen Leiding – Gas, Waarde – Archeologie 3 en Waarde – Archeologie 4 toegekend.

Toepassing uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Overeenkomstig artikel 78, tweede lid, van de onteigeningswet en artikel 3:11, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) hebben het ontwerp koninklijk besluit en de in artikel 79 van de onteigeningswet bedoelde stukken vanaf 4 maart 2021 tot en met 14 april 2021 in de gemeente Waalwijk en bij Rijkswaterstaat Corporate Dienst te Utrecht ter inzage gelegen.

Overeenkomstig artikel 3:12 van de Awb heeft de burgemeester van Waalwijk van het ontwerp koninklijk besluit en van de terinzagelegging van de onteigeningsstukken op 3 maart 2021 openbaar kennis gegeven in het Weekblad Waalwijk.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Onze Minister) heeft van het ontwerp koninklijk besluit en van de terinzagelegging van de onteigeningsstukken openbaar kennis gegeven in de Staatscourant van 3 maart 2021, nr. 9522.

Verder heeft Onze Minister het ontwerp koninklijk besluit overeenkomstig artikel 3:13 van de Awb, voorafgaand aan de terinzagelegging toegezonden aan belanghebbenden, waaronder de verzoeker. Daarbij zijn de belanghebbenden gewezen op de mogelijkheid om schriftelijk of mondeling zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren te brengen en op de mogelijkheid over de zienswijzen te worden gehoord.

Overwegingen

Noodzaak en urgentie

Het natuurgebied de Westelijke Langstraat is een bijzonder en waardevol natuurgebied in de gemeente Waalwijk, gelegen tussen Waspik en Waalwijk ten zuiden van de A59, met veel natuur-, landschappelijke, aardkundige en cultuurhistorische waarden. Door intensivering en schaalvergroting van de landbouw, vermesting, verdroging en een te hoge stikstofdepositie is de oorspronkelijke natuur de afgelopen eeuw sterk achteruitgegaan.

Vanwege de bijzondere en waardevolle natuur is een groot deel van het natuurgebied de Westelijke Langstraat op grond van de Habitatrictlijn aangewezen als Natura 2000-gebied De Langstraat en wordt daarmee op Europees niveau beschermd. De Langstraat is een van de Natura-2000 gebieden waar maatregelen worden getroffen om de voornoemde negatieve gevolgen tegen te gaan en de bestaande natuur te herstellen. Daartoe is het Natura 2000-beheerplan De Langstraat vastgesteld. Daarin worden diverse instandhoudingsdoelstellingen omschreven om de achteruitgang te stoppen en te komen tot herstel.

Het natuurgebied de Westelijke Langstraat omvat, naast het begrensde Natura 2000-gebied De Langstraat, het Natuurnetwerk Brabant (NNB), opgenomen in de interim omgevingsverordening Noord-Brabant.

In het natuurgebied de Westelijke Langstraat gaan de Provincie Noord-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, Staatsbosbeheer en de gemeente Waalwijk gezamenlijk investeren in natuur. Daartoe is de Samenwerkingsovereenkomst Westelijke Langstraat van 13 juli 2017 opgesteld. Deze is vervolgens nader uitgewerkt in de Realisatieovereenkomst Westelijke Langstraat van 3 oktober 2019, tussen het Waterschap en de Provincie. Deze samenwerking heeft geresulteerd in het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat. Hierin worden de noodzakelijke herstelmaatregelen planologisch geborgd door de bestemming van de benodigde gronden te wijzigen in de bestemming 'natuur' en 'water'.

Uitvoering van de in het Inpassingsplan genoemde maatregelen is een verplichting op basis van artikel 1.13, vijfde lid van de Wet natuurbescherming. Deze verplichting is verder uitgewerkt in het Besluit natuurbescherming. Op grond van het Besluit natuurbescherming is het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vastgesteld, waarin de verplichting staat opgenomen om noodzakelijke maatregelen te treffen in de eerste beheerplanperiode. Deze periode eindigt op 1 juli 2021. De uitspraak van 29 mei 2019 van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over het PAS (ECLI:NL:RVS:2019:1603) onderschrijft het belang van de bron- en herstelmaatregelen waarvoor de te onteigen onroerende zaken nodig zijn. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft dan ook in haar brief van 11 juni 2019 (met kenmerk: DGNVLG-NP/19140219) aan de Tweede Kamer medegedeeld dat besloten is om door te gaan met bron- en herstelmaatregelen die in het kader van het PAS moeten worden getroffen.

Anders dan andere in procedure en ontwikkeling zijnde Inpassingsplannen voor Natura 2000- gebieden is voor de Westelijke Langstraat gekozen voor een gebiedsdekkend Inpassingsplan voor het totale onbebouwde gebied Westelijke Langstraat, zodat een robuuste planologische regeling ontstaat, ook als reeds in de huidige situatie een natuurbestemming ligt. Bovendien zijn in dit geval onder meer de te nemen natuurinrichtings- en waterstaatswerken opgenomen in het Inpassingsplan.

In de door de verzoeker om onteigening gewenste wijze van planuitvoering wordt inzicht verschaft door het Inpassingsplan (met de daarbij behorende planregels, toelichting en verbeelding en inrichtingstekeningen) als ook door het Overzicht maatregelen per perceel dat als bijlage bij de zakelijke beschrijving is gevoegd. Ook het Projectplan Waterwet Westelijke Langstraat verschaft inzicht in de wijze van planuitvoering.

Om de werken en werkzaamheden ter uitvoering van het Inpassingsplan tijdig te kunnen realiseren, wenst de Provincie Noord-Brabant de eigendom, vrij van lasten en rechten, te verkrijgen van de in het onteigeningsplan begrepen onroerende zaken.

De verzoeker heeft met de eigenaren overleg gevoerd om deze onroerende zaken minnelijk in eigendom te verkrijgen. Daarbij zijn tevens de plannen van de provincie toegelicht en is een flyer over zelfrealisatie uitgereikt. Dit overleg heeft vooralsnog niet tot (volledige) overeenstemming geleid. Omdat het ten tijde van het verzoek naar het oordeel van de verzoeker niet aannemelijk was dat het overleg op afzienbare termijn tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden, hebben Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant tot het onteigeningsverzoek besloten, om de tijdige verwezenlijking van het Inpassingsplan zeker te stellen.

Uit de Ons overgelegde zakelijke beschrijving blijkt dat eind november 2020 de contracten voor het ontwerp, uitvoering en de aanbesteding van de werkzaamheden zijn gegund. In juni 2021 is gestart met de uitvoerende werkzaamheden op de percelen die reeds verworven zijn of waarvoor een zelfrealisatieovereenkomst is gesloten. Op de percelen die onderdeel zijn van dit onteigeningsverzoek zullen de werkzaamheden starten na het alsnog verkrijgen van de eigendom of het sluiten van een zelfrealisatieovereenkomst dan wel na het verkrijgen van de eigendom via onteigening. Oplevering van het totale werk zal naar verwachting in november 2022 plaatsvinden. Daarmee is aannemelijk dat zal worden voldaan aan de door Ons voor de aanvang van de werken en werkzaamheden gehanteerde termijn van ten hoogste vijf jaar na de datum van dit aanwijzingsbesluit.

Zienswijzen

Binnen de termijn dat het ontwerp koninklijk besluit ter inzage heeft gelegen zijn daarover zienswijzen naar voren gebracht door:

1. De heer J.H. Boudestein en mevrouw M.J. Hoefnagel, eigenaren van de onroerende zaak met grondplannummer 7, verder te noemen: reclamanten 1;
2. De heer C.F. van der Hoeven, eigenaar van de onroerende zaken met grondplannummers 28, 29 en 30, verder te noemen: reclamant 2;
3. De heer A. Verhagen, eigenaar van de onroerende zaken met grondplannummers 22, 23, 24 en 25, verder te noemen: reclamant 3;
4. De heer A. Vink en mevrouw I.S. Heijkoop, eigenaren van de onroerende zaak met grondplannummer 8, verder te noemen: reclamanten 4;
5. De heer M.D.H. van Beek, eigenaar van de onroerende zaak met grondplannummer 32, verder te noemen: reclamant 5;
- 6: erven A.C.J. de Bont ; eigenaren van de onroerende zaken met grondplannummers 15 en 36, verder te noemen: reclamanten 6;
7. De heer A.J. Verhoeven, eigenaar van de onroerende zaken met grondplannummers 26 en 27, verder te noemen: reclamant 7;
8. De heer M. Hoefnagel, eigenaar van de onroerende zaak met grondplannummer 17, verder te noemen: reclamant 8.

Overeenkomstig artikel 78, vierde lid, van de onteigeningswet heeft Onze Minister reclamanten in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. De reclamanten 1, 3, 4, 5, 6, 7 en 8 hebben van deze gelegenheid gebruik gemaakt. Vanwege de maatregelen in het kader van Covid-19 zijn daartoe afzonderlijke, telefonische hoorzittingen gehouden op 20 april 2021.

Overwegingen naar aanleiding van de zienswijzen.

Wij hebben hetgeen reclamanten in hun zienswijze naar voren brengen samengevat in de hierna volgende passages. Daarbij hebben Wij tevens Onze overwegingen bij de zienswijzen weergegeven.

De zienswijze van reclamanten 1

1.1

Het minnelijk overleg tussen reclamanten en verzoeker is naar hun oordeel niet goed verlopen, onder meer omdat afspraken niet werden nagekomen en verslaglegging niet

werd verstuurd. Het logboek is niet compleet. Reclamanten waren in afwachting van de aanvang van gesprekken over zelfrealisatie.

Ad 1.1

Met betrekking tot het gevoerde minnelijk overleg overwegen Wij in het algemeen dat artikel 17 van de onteigeningswet bepaalt dat de onteigenende partij dat wat onteigend moet worden eerst bij minnelijke overeenkomst in eigendom probeert te verkrijgen. Het minnelijk overleg in de daaraan voorafgaande administratieve onteigeningsprocedure is echter één van de vereisten waaraan door Ons wordt getoetst bij de beoordeling van de noodzaak tot onteigening. Omdat onteigening een uiterste middel is, zijn Wij van oordeel dat hiervan pas gebruik mag worden gemaakt als het minnelijk overleg voor het begin van de administratieve onteigeningsprocedure niet of niet in de gewenste vorm tot overeenstemming heeft geleid.

Aan deze eis is naar Ons oordeel in het kader van onteigeningen op basis van artikel 78 van de onteigeningswet in beginsel voldaan als voor de datum van het verzoekbesluit met de onderhandelingen over de minnelijke eigendomsverkrijging tijdig een begin is gemaakt en het op het moment van het verzoekbesluit aannemelijk is dat die onderhandelingen tot een redelijk punt zijn voortgezet, maar dat deze voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zullen leiden. Daarbij moet het gaan om een concreet en serieus minnelijk overleg. Uitgangspunt daarbij is dat ten tijde van het verzoekbesluit al een formeel schriftelijk aanbod is gedaan.

Met betrekking tot het beroep op het zelfrealisatiebeginsel overwegen Wij in het algemeen dat bij de beoordeling van de noodzaak tot onteigening door Ons zal worden getoetst of het doel waarvoor wordt onteigend niet te bereiken valt door het door de grondeigenaar zelf uitvoeren van de bestemmingen die aan zijn eigendom zijn toegekend. Indien de eigenaar te kennen geeft daartoe bereid en in staat te zijn, bestaat er in beginsel geen noodzaak tot onteigening. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt in de situatie dat de verzoeker om onteigening een andere vorm van planuitvoering wenst dan die welke de grondeigenaar voor ogen staat. In dat geval is onteigening alleen te rechtvaardigen als de verzoeker om onteigening kan aantonen dat het algemeen belang de door hem gewenste vorm van uitvoering vordert. De beoordeling welke vorm van uitvoering dienstig is aan het algemeen belang, is daarbij voorbehouden aan het bestuursorgaan dat het bestemmingsplan heeft vastgesteld. Of de grondeigenaar bereid en in staat is om zelf tot planuitvoering over te gaan, hangt dan ook mede af van de door het bestuursorgaan gewenste vorm van planuitvoering. In verband daarmee moet de gewenste vorm van planuitvoering aan de grondeigenaar kenbaar zijn. De vorm van planuitvoering kan worden afgeleid uit de planregels en de toelichting van een bestemmingsplan alsmede in al dan niet daarvan deel uitmakende inrichtings- en verkavelingsschetsen. De gewenste vorm van uitvoering kan ook tot uitdrukking komen in een exploitatieplan.

Andere situaties die een beroep op zelfrealisatie in de weg kunnen staan, zijn dat de grondeigenaar niet over voldoende aaneengesloten grond beschikt om de bestemming op doelmatige wijze zelf te kunnen realiseren of als de te onteigenen gronden geen afzonderlijk deel van het uit te voeren project kunnen vormen.

Wij overwegen verder in het algemeen dat de onteigeningswet de verzoeker om onteigening niet verplicht tot schadeloosstelling in de vorm van compensatiegrond of andere oplossingen. Uitgangspunt is dat de onteigeningswet de belanghebbenden een volledige schadeloosstelling in geld waarborgt. De mogelijkheden tot schadeloosstelling in een andere vorm dan in geld zullen langs minnelijke weg en meestal in samenwerking met andere overheden, of met particuliere eigenaren van gronden onderzocht moeten worden. Desondanks kunnen vragen om compensatiegrond of andere oplossingen aan de orde komen in het kader van de toetsing van het gevoerde minnelijk overleg over de verwerving van de benodigde gronden. Indien een belanghebbende in het minnelijk overleg immers duidelijk maakt de voorkeur te geven aan vervangende grond of een andere oplossing, moet de verzoeker nagaan of hieraan tegemoet gekomen kan worden. Omdat onteigening een uiterste middel is, is de noodzaak tot onteigening immers ook afhankelijk van de wijze waarop dat minnelijk overleg is en zal verlopen. Hierbij geldt dat de verzoeker gehouden is aan zijn eigen, op de urgentie van de aanleg van het werk, toegesneden planning.

Uit de overgelegde stukken en de verstrekte informatie blijkt dat verzoeker heeft getracht enerzijds om de onroerende zaak die nodig is voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Anderzijds heeft verzoeker in het kader van het minnelijk overleg met reclamanten gesproken over de mogelijkheid van zelfrealisatie.

Partijen zijn vanaf 2018 met elkaar in contact en overleg waarbij diverse opties aan de orde zijn geweest om te komen tot verkoop, ruiling of zelfrealisatie. Deze contacten en overleggen worden aanvankelijk beheerst door vragen over het te realiseren grondwaterpeil en de gevolgen voor de eigendommen van reclamanten, het zgn. "waterdossier" (overleg tussen reclamanten en het waterschap Brabantse Delta over mitigerende maatregelen om tuin en woning (buiten de onteigeningsgrens) droog te houden). Reclamanten geven in hun e-mailbericht van 29 november 2019 aan dat zij wel met verzoeker in gesprek willen, maar geen enkele afspraak maken, of toezegging willen doen over hun perceel zonder dat er helderheid is over de effecten van het nieuwe grondwaterpeil. In het gesprek op 11 maart 2020 geven reclamanten aan dat zij wachten op laatste afspraken in het waterdossier en dat ze dan een keuze zullen maken voor verkoop dan wel zelfrealisatie. Verzoeker geeft in dat gesprek aan dat parallel aan de gesprekken over verkoop dan wel zelfrealisatie het spoor onteigening gaat lopen. Vervolgens geeft verzoeker in het e-mailbericht van 24 maart 2020 uitleg over enkele aspecten die bij zelfrealisatie spelen, onder andere subsidie, waardedaling, inrichting van het terrein en het waterpeil. Vervolgens zendt verzoeker een brief met datum 8 mei 2020 met daarin een bieding om de onroerende zaak van reclamanten te verwerven. Reclamanten geven daarop in hun reactie van 4 juni 2020 aan deze bieding niet te accepteren en stellen nadere vragen over zelfrealisatie. Verzoeker stuurt op 10 juni 2020 een rappelbrief en vermeldt daarin tevens dat zolang de grond niet bij haar in eigendom is dan wel er een onherroepelijke overeenkomst tot zelfrealisatie is ondertekend (met 'onherroepelijk' doelt verzoeker op het inschrijven in de openbare registers van een kwalitatieve verplichting ten behoeve van het te realiseren natuurdoel op het perceel) zij een onteigeningsverzoek zullen indienen bij de Kroon. In augustus 2020, na het verzoekbesluit van 19 juni 2020, ontstaat er voor reclamanten met het waterschap Brabantse Delta helderheid over het

waterdossier en sluiten zij met het waterschap een overeenkomst met afspraken over de mitigerende maatregelen die het waterschap zal nemen op het perceel met tuin en woning buiten de onteigeningsgrens. Na ondertekening van die overeenkomst besluiten reclamanten definitief voor zelfrealisatie te gaan op de percelen die deel uitmaken van het onderhavige onteigeningsverzoek.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaak minnelijk te verwerven. Op het moment van de start van de procedure stond voldoende vast dat nog niet met reclamanten, al dan niet in de door hen gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. Per brief van 28 mei 2021 heeft verzoeker ons echter meegedeeld dat met reclamanten overeenstemming is bereikt over zelfrealisatie. Tot het moment dat op het perceel van reclamant een kwalitatieve verplichting ten behoeve van het te realiseren natuurdoel is ingeschreven in de registers wenst verzoeker dit perceel echter in het onteigeningsplan te handhaven. Hierbij merken Wij op dat uit de onteigeningspraktijk blijkt dat het bereiken van een grote mate van overeenstemming niet in alle gevallen automatisch tot spoedige ondertekening van een overeenkomst en probleemloze eigendomsoverdracht leidt. De urgentie van de uitvoering van het werk laat evenwel geen vertraging toe in de aanwijzing ter onteigening van het voor realisering van het Inpassingsplan benodigde perceel. Dientengevolge blijft de aanwijzing ter onteigening van het perceel van reclamanten noodzakelijk.

1.2

Reclamanten geven aan dat zij zich geschokt voelen door het feit dat zij in het ontwerp koninklijk besluit met naam en toenaam op het overzicht van grondeigenaren staan genoemd. Zij vragen zich af hoe dit mogelijk is in het kader van de AVG. Vermelding in een openbaar document was niet nodig geweest als er vanuit de overheid de vervolgstappen voor zelfrealisatie in gang gezet zouden worden.

Ad 1.2

Het is juist dat reclamanten in het ontwerp koninklijk besluit en de daarbij behorende onteigeningslijst als grondeigenaren staan genoemd. Deze gegevens betreffen informatie die ook openbaar toegankelijk is via de openbare registers van het Kadaster. De grondslag voor deze verwerking is een wettelijke verplichting (als bedoeld in art. 6 lid 1 sub c AVG), te weten artikel 78 jo 79 van de onteigeningswet. Ingevolge deze artikelen worden de namen van de eigenaren van de te onteigenen onroerende zaken zoals vermeld in de basisregistratie Kadaster bij een onteigeningsverzoek gevoegd en ter inzage gelegd samen met het ontwerp van het koninklijk besluit. De openbaarheid van de Basisregistratie Kadaster is wettelijk vastgelegd. De verwerking van de persoonsgegevens van reclamanten is hiermee in lijn met de AVG.

1.3

Reclamanten vragen zich af hoe het kan dat zij bericht krijgen dat in april, uiterlijk juni 2021 gestart wordt met de uitvoerende werkzaamheden, terwijl er op 20 april 2021 een hoorzitting is.

Ad 1.3

Verzoeker heeft kenbaar gemaakt dat 'reeds gestart wordt met de uitvoering van maatregelen die uiteindelijk tot vernatting moeten leiden'. Verzoeker kan echter

op het perceel van reclamanten niet zonder hun toestemming werkzaamheden uitvoeren zolang deze onroerende zaak nog niet is verworven.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamanten 1 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamant 2

2.1

De noodzaak en urgentie om de eigendommen van reclamant te verkrijgen ontbreken. Hij wenst zijn eigendommen ongewijzigd in eigendom te behouden, zodat hij deze ook ongewijzigd kan gebruiken. Om de benodigde percelen van reclamant minnelijk in eigendom te verkrijgen heeft er één gesprek met verzoeker plaatsgevonden en heeft reclamant een aanbod ontvangen. Gelet op het feit dat hij zijn gronden ongewijzigd wenst te behouden is reclamant niet op dat aanbod in gegaan.

Ad 2.1

De zienswijze van reclamant heeft in hoofdzaak betrekking op het gevoerde minnelijk overleg. Wij wijzen vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Uit de overgelegde stukken en de verstrekte informatie blijkt dat verzoeker heeft getracht enerzijds om de onroerende zaken die nodig zijn voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Partijen zijn vanaf 2018 met elkaar in contact en overleg over de mogelijkheid voor verkoop van de eigendommen van reclamant. Reclamant is afhoudend in het maken van afspraken over verkoop. Tijdens een bezoek van verzoeker op 30 oktober 2018 aan reclamant geeft deze aan niet langer contact wenst met de provincie omdat het huidige landbouwbedrijf eigendom blijft van de familie. Reclamant geeft geen toestemming aan verzoeker om zijn eigendommen te betreden, zodat op 1 maart 2019 door verzoeker een taxatie vanaf de straatzijde wordt uitgevoerd. Gedurende het minnelijke overleg heeft reclamant altijd aangegeven dat hij zijn eigendommen niet wil verkopen en deze ongewijzigd wenst te blijven gebruiken. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor de te onteigenen percelen en op 10 juni 2020 een rappelbrief gestuurd.

Ten aanzien van de noodzaak om de eigendommen van reclamant ter onteigening aan te wijzen stellen Wij vast dat het huidige gebruik van deze eigendommen agrarisch is. In het Inpassingsplan ter realisering waarvan verzoeker onderhavig onteigeningsverzoek heeft gedaan is de bestemming gewijzigd naar natuur, waarvoor tevens het grondwaterpeil zal worden opgehoogd. Hierdoor kan het huidige agrarische gebruik niet worden voortgezet. en kan reclamant zijn eigendommen niet ongewijzigd blijven gebruiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat er voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaken minnelijk te verwerven. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamant, al dan niet in de door hem gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Ten tijde van het onteigeningsverzoek was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve

onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant 2 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamant 3

3.1

De beoogde natuurontwikkeling is ingegeven door het treffen van PAS-maatregelen. Bij uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1603) zijn enkele belangrijke onderdelen van het PAS onverbindend verklaard, waardoor het PAS feitelijk buiten werking is gesteld. Daarmee is de planologische achtergrond nog maar enkel ingegeven door de ontwikkeling van natte natuur en zijn de belangen van onder meer reclamant daarin niet betrokken. Er is geen noodzaak om op deze schaal natte natuur te realiseren. Reclamant heeft beroep ingesteld tegen de (ruimtelijke) plannen die deze natuurontwikkeling mogelijk maken.

Ad 3.1

Ten aanzien van deze zienswijze van reclamant verwijzen Wij allereerst naar hetgeen hiervoor onder 'Noodzaak en urgentie' is opgemerkt. Voorts overwegen wij dat bij een onteigening krachtens artikel 77 van de onteigeningswet, een Inpassingsplan de basis kan vormen. Aangezien het hier gaat om uitvoering van het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat dat door Provinciale Staten van Noord Brabant is vastgesteld, is het publiek belang en daarmee de noodzaak van de onteigening gegeven.

3.2

Het is niet duidelijk ten behoeve van wie de voorgenomen onteigening is en ten name van wie de percelen ter onteigening dienen te worden aangewezen. In de brief waarin de onteigening werd aangekondigd staat dat het ten name van de gemeente Waalwijk is, terwijl in de zakelijke beschrijving en in het ontwerp Koninklijk Besluit de provincie Noord-Brabant staat genoemd.

Ad 3.2

Ten aanzien van dit onderdeel van de zienswijze stellen Wij vast dat in de brief aan reclamant van 17 februari 2021 waarin de onteigening werd aangekondigd abusievelijk is vermeld dat deze ten name van de gemeente Waalwijk zal plaatsvinden. Verzoeker is echter de Provincie Noord-Brabant, zoals ook uit alle overige stukken blijkt. Zo is in alle overige schriftelijke communicatie met reclamanten, waaronder de biedingsbrieven van verzoeker van 8 mei 2020 en 10 juni 2020, vermeld dat de gronden door de provincie worden aangekocht en een

eventuele onteigening ten name van de provincie geschiedt. Dit is ook aan reclamant toegelicht tijdens de zitting van 20 april 2021 bij de bespreking van zijn zienswijze .

3.3

Er is geen sprake van urgentie en de voorgenomen onteigening is niet in het algemeen belang. Er is geen sprake van urgentie omdat geenszins met dezelfde spoed zoals die was beoogd met de PAS-maatregelen de bron- en herstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd. Dat de provincie reeds opdracht heeft gegeven voor de uitvoering van de herstelmaatregelen maakt niet dat daarmee de urgentie een gegeven is. De brief van de minister (van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) van 11 juni 2019 gaat daar ook niet van uit. Bovendien ontbreekt de noodzaak omdat er onvoldoende serieus is gepoogd een minnelijke regeling te treffen.

Ad 3.3

Op het onderdeel van deze zienswijze over de urgentie verwijzen Wij naar hetgeen Wij hiervoor onder 3.1 hebben opgemerkt. Voor het overige ziet deze zienswijze op het minnelijk overleg. Daarvoor wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Anders dan reclamant stelt, zien Wij gelet op de overgelegde stukken en de verstrekte informatie geen reden om te oordelen dat de verzoeker geen serieuze onderhandelingen met hem heeft gevoerd. Verzoeker heeft enerzijds getracht om de onroerende zaken die nodig zijn voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Anderzijds heeft verzoeker zich in het kader van het minnelijk overleg met reclamant ingespannen om tegemoet te komen aan de wens van reclamant om te komen tot een voorstel voor ruilgrond. Partijen zijn vanaf april 2017 met elkaar in contact en overleg. Daarbij zijn diverse ruilmogelijkheden besproken, onder andere in de overleggen van 10 september 2019 en 22 november 2019 en 1 april 2020. Gebleken is dat geen geschikte ruilmogelijkheid voorhanden was. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor de te onteigenen percelen en op 10 juni 2020 een rappelbrief gestuurd. Partijen hebben zowel over de ruilvoorstellen als over de aankoop van de in de onteigening betrokken onroerende zaken geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaken minnelijk te verwerven. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamant, al dan niet in de door hem gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van ruilgronden besproken, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Ten tijde van het onteigeningsverzoek was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

3.4

Er is geen sprake van algemeen belang, omdat in het Inpassingsplan geen rekening is gehouden met de belangen van reclamant. De bedrijfsgebouwen van reclamant zijn buiten het plangebied gehouden. Het is onmogelijk in de toekomst een melkveehouderij te exploiteren, gezien de geplande verandering van het grondwaterpeil en de van de inrichting van de percelen en het treffen van waterhuishoudkundige maatregelen. Doordat verzoeker niet wenst over te gaan tot verwerving van het gehele bedrijf maar enkel de huiskavel leidt dit tot de onaanvaardbare situatie dat reclamant zijn melkveehouderij dient te staken. Óf de bestaande eigendommen worden gerespecteerd óf er dient te worden voorzien in een volledige schadeloosstelling voor het geheel. Het is een gegeven dat ten onrechte wordt verondersteld dat het bedrijf voortgezet kan worden na verwerving/onteigening van de gronden.

3.5 Verzoeker is verplicht om de volledige melkveehouderij te verwerven. Door de gefaseerde en beperkte verwervingsopgaaf ten aanzien van reclamant wordt deze in ernstige mate in het genot van zijn eigendom belemmerd. Het heeft voor reclamant als consequentie dat reconstructie van het melkveebedrijf onmogelijk wordt omdat het hart van het bedrijf ongemoeid wordt gelaten. De voorgenomen onteigening is niet in het algemeen belang, maar in het belang van de provincie zelf door de beperkte verwervingsopgaaf waarin wel de huiskavel maar niet het erf betrokken is. Door de onteigening wordt het gebruik van het overblijvende in strijd met de vigerende bestemming.

3.6

De noodzaak tot onteigening ontbreekt omdat verzoeker 'met de hand op de knip' heeft gesproken over de verwerving van het geheel en uiteindelijk een bod heeft gedaan ten aanzien van de percelen in fase 1. Bovendien is dat bod van 8 mei 2020 niet meer actueel. Reclamant wijst op de Handreiking over de onderdelen van de beoordeling van het onteigeningsverzoek en op andere Koninklijke Besluiten. In de onderhandelingsfase voorafgaand aan de onteigening is wel degelijk ruimte voor een ander aanbod dan een aanbod in geld. Verzoeker had de schadeloosstelling die verplaatsing tot uitgangspunt neemt moeten betrekken. Dat heeft zij onvoldoende gedaan waardoor de noodzaak tot onteigening niet is aangetoond. Het finale bod betrof een niet nader onderbouwd bod en heeft geen vervolg gekregen. Voor het extra te verwerven deel ligt volledige schadeloosstelling in de rede, en niet enkel de vermogensschade.

Ad 3.4, 3.5 en 3.6

Het gestelde over het ontbreken van algemeen belang en dat met het Inpassingsplan geen rekening is gehouden met de belangen van reclamant is planologisch van aard. De planologische aspecten kunnen in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet zelfstandig worden beoordeeld, maar konden in de procedure op grond van de Wet ruimtelijke ordening aan de orde gesteld worden. Reclamant heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De noodzaak van de uitvoering van het Inpassingsplan is in het kader van die

procedure al bepaald en vastgesteld. Zoals Wij hiervoor onder "Planologische grondslag" al hebben opgemerkt, is het Inpassingsplan vastgesteld, waarmee ook het publiek belang van de onteigening ter uitvoering van dat plan gegeven is. Het is aan de bestuursrechter om te bepalen of dit plan onherroepelijk zal worden. De bezwaren tegen het Inpassingsplan en de totstandkoming daarvan kunnen uitsluitend ter beoordeling staan in de procedure op grond van de Wet ruimtelijke ordening.

Voor zover reclamant van mening is dat verzoeker zijn gehele bedrijf dient aan te kopen merken Wij op dat in de administratieve onteigeningsprocedure op grond van titel IV van de onteigeningswet alleen die gronden ter onteigening kunnen worden aangewezen die noodzakelijk zijn voor realisatie van werken en werkzaamheden ter uitvoering van het Inpassingsplan. Belanghebbenden hebben ingevolge artikel 38 van de onteigeningswet in bepaalde omstandigheden de mogelijkheid om gehele overname van een onroerende zaken, waarvan slechts gedeelten worden onteigend, te vorderen maar deze mogelijkheid komt pas in het kader van de gerechtelijke onteigeningsprocedure aan de orde. Daarvóór kan aankoop van overige gedeelten dan wel gehele aankoop van de betrokken onroerende zaken in het minnelijk overleg tussen de verzoeker om onteigening en belanghebbenden betrokken worden. De verzoeker kan echter niet verplicht worden om tot totale uitkoop over te gaan, buiten het hiervoor gestelde.

Het gestelde dat verzoeker met de hand op de knip onderhandeld en dat er voorzien moet worden in een volledige schadeloosstelling heeft betrekking op de hoogte van de schadeloosstelling en is daarmee financieel van aard. Wij merken hierover op dat de onteigening ingevolge artikel 40 van de onteigeningswet plaatsvindt op basis van een volledige schadeloosstelling voor alle schade die de onteigende partij rechtstreeks en noodzakelijk lijdt door het verlies van zijn onroerende zaak. Artikel 41 van de onteigeningswet ziet daarnaast op de te vergoeden waardevermindering van het overblijvende. De samenstelling en de hoogte van de schadeloosstelling staan Ons in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet ter beoordeling, maar komen bij het ontbreken van minnelijke overeenstemming aan de orde in het kader van de gerechtelijke onteigeningsprocedure. In het kader van de administratieve onteigeningsprocedure wordt evenmin getreden in de vraag of alle schadecomponenten in de schadeloosstelling zijn opgenomen. Ook dit aspect komt bij het ontbreken van minnelijke overeenstemming in de gerechtelijke onteigeningsprocedure aan de orde.

Ten slotte overwegen Wij dat reclamant niet motiveert waarom het bod van 8 mei 2020 niet meer actueel zou zijn. Wij constateren dat ten tijde van het onteigeningsverzoek van 19 juni 2020 het bod van 8 mei 2020 zes weken oud was. Wij kunnen reclamant niet volgen in zijn standpunt dat het bod niet actueel zou zijn.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant 3 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamanten 4

4.1

De beoogde natuurontwikkeling is ingegeven door het treffen van PAS-maatregelen. Bij uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1603) zijn enkele belangrijke onderdelen van het PAS onverbindend verklaard, waardoor het PAS feitelijk buiten werking is gesteld. Daarmee is de planologische achtergrond nog maar enkel ingegeven door de ontwikkeling van natte natuur en zijn de belangen van onder meer reclamanten daarin niet betrokken. Er is geen noodzaak om op deze schaal natte natuur te realiseren. Reclamanten hebben beroep ingesteld tegen de (ruimtelijke) plannen die deze natuurontwikkeling mogelijk maken.

Ad 4.1

Deze zienswijze is identiek aan de zienswijze van reclamant 3 onder 3.1, zodat Wij verwijzen naar hetgeen Wij hierover onder ad 3.1 hebben opgemerkt.

4.2

Het is niet duidelijk ten behoeve van wie de voorgenomen onteigening is en ten name van wie de percelen ter onteigening dienen te worden aangewezen. In de brief waarin de onteigening werd aangekondigd staat dat het ten name van de gemeente Waalwijk is, terwijl in de zakelijke beschrijving en in het ontwerp Koninklijk Besluit de provincie Noord-Brabant staat genoemd.

Ad 4.2

Deze zienswijze is identiek aan de zienswijze van reclamant 3 onder 3.2, zodat Wij verwijzen naar hetgeen Wij hierover onder ad. 3.2 hebben opgemerkt.

4.3

Er is geen sprake van urgentie en de voorgenomen onteigening is niet in algemeen belang. Bovendien ontbreekt de noodzaak omdat er onvoldoende serieus is gepoogd een minnelijke regeling te treffen.

Ad 4.3

Op het onderdeel van deze zienswijze over de urgentie verwijzen Wij naar hetgeen Wij hiervoor bij reclamant 3 onder ad. 3.1 hebben opgemerkt. Voor het overige gaat deze zienswijze over het minnelijk overleg. Daarvoor wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Anders dan reclamanten stellen, zien Wij gelet op de overgelegde stukken en de verstrekte informatie geen reden om te oordelen dat de verzoeker geen serieuze onderhandelingen met hem heeft gevoerd. Verzoeker heeft enerzijds getracht om de onroerende zaken die nodig zijn voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Anderzijds heeft verzoeker zich in het kader van het minnelijk overleg met reclamanten ingespannen om tegemoet te komen aan de wens van reclamanten om te komen tot een voorstel voor ruilgrond.

Partijen zijn vanaf eind 2017 met elkaar in contact en overleg. Daarbij is aanvankelijk vooral gesproken over de PAS-begrenzing, de NNB begrenzing en de hydrologische situatie op het perceel van reclamanten. Vervolgens houden reclamanten de gesprekken af, totdat zij begin 2020 in een gesprek aangeven dat zij geen gronden afstaan of verkopen. Vervolgens wordt in diverse overleggen vanaf begin 2020 gesproken over ruilgronden. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor het te onteigenen

perceel en op 10 juni 2020 een rappelbrief gestuurd. Partijen hebben zowel over de ruilvoorstellen als over de aankoop van de in de onteigening betrokken onroerende zaak geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaak minnelijk te verwerven. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamanten, al dan niet in de door hen gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van ruilgronden besproken, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Ten tijde van het onteigeningsverzoek was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

4.4

Er is geen sprake van urgentie omdat geenszins met dezelfde spoed zoals die was beoogd met de PAS-maatregelen de bron- en herstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd. Dat de provincie reeds opdracht heeft gegeven voor de uitvoering van de herstelmaatregelen maakt niet dat daarmee de urgentie een gegeven is. De brief van de minister (van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) van 11 juni 2019 gaat daar ook niet van uit.

Ad 4.4

Voor Onze reactie op dit onderdeel van de zienswijze verwijzen wij naar hetgeen hierover is opgemerkt bij de zienswijze van reclamant 3 onder 3.3.

4.5

Er is geen sprake van algemeen belang, omdat met het Inpassingsplan geen rekening is gehouden met de belangen van reclamanten. Het woonhuis en de paardenstallen van reclamanten zijn buiten het plangebied gehouden. Het is in de toekomst onmogelijk om paarden te houden, gezien de geplande verandering van het grondwaterpeil en de van de inrichting van de percelen en het treffen van waterhuishoudkundige maatregelen.

Ad 4.5

Deze zienswijze is identiek aan de zienswijze van reclamant 3 onder 3.5, zodat Wij verwijzen naar hetgeen Wij hierover onder ad.3.4, 3.5 en 3.6 hebben opgemerkt.

4.6

De noodzaak tot onteigening ontbreekt omdat verzoeker 'met de hand op de knip' heeft gesproken over de verwerving van het geheel en uiteindelijk een bod heeft gedaan ten aanzien van de percelen in fase 1. Bovendien is dat bod van 8 mei 2020 niet meer actueel. Reclamanten wijzen op de Handreiking over de onderdelen van de beoordeling van het onteigeningsverzoek en op andere Koninklijke Besluiten. In de onderhandelingsfase voorafgaand aan de onteigening is wel degelijk ruimte voor een ander aanbod dan een aanbod in geld. Er is volgens reclamanten door verzoeker onvoldoende onderzocht of er mogelijkheden bestaan voor compensatiegrond.

Ad 4.6

Deze zienswijze is vrijwel identiek aan de zienswijze van reclamant 3 onder 3.6, zodat Wij verwijzen naar hetgeen Wij hierover onder ad. 3.4, 3.5 en 3.6 hebben opgemerkt.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamanten 4 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamant 5

5.1

Reclamant is het niet eens met het Inpassingsplan en heeft beroep aangetekend bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De Afdeling heeft nog geen zittingsdatum bepaald en er is dus nog geen uitspraak. Nu het Inpassingsplan niet onherroepelijk is ontbreekt in het ontwerp Koninklijk Besluit ten onrechte de ontbindende en opschortende voorwaarde. Het Inpassingsplan zal voor zijn perceel niet onherroepelijk worden. Onteigening met als grondslag het Inpassingsplan is in strijd met het recht. Het Inpassingsplan zal niet in stand blijven, omdat het gebaseerd is op het PAS. En het PAS is in de uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 onverbindend verklaard. Tot slot is van belang dat reclamant vreest voor grote wateroverlast en de onduidelijkheden over de maatregelen die ten aanzien van het grondwater worden genomen. In het ontwerp Koninklijk Besluit staat namelijk dat al in april 2021 wordt gestart met de uitvoerende werkzaamheden, terwijl niet duidelijk is welke maatregelen wanneer worden getroffen. Het verzoekbesluit is onzorgvuldig voorbereid en er is geen sprake van deugdelijke belangenafweging.

Ad 5.1

Ten aanzien van deze zienswijze van reclamant verwijzen Wij allereerst naar hetgeen hiervoor onder 'Noodzaak en urgentie' is opgemerkt. Voorts overwegen wij dat bij een onteigening krachtens artikel 77 van de onteigeningswet, een inpassingsplan de basis kan vormen. Aangezien het hier gaat om uitvoering van het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat dat door Provinciale Staten van Noord Brabant is vastgesteld, is het publiek belang en daarmee de noodzaak van de onteigening en de daarbij behorende werkzaamheden daarmee gegeven. Zolang het perceel van reclamant niet verworven is kan verzoeker op dit percelen niet zonder toestemming van reclamant werkzaamheden uitvoeren.

Naar aanleiding van het gestelde over het ontbreken van de gebruikelijke opschortende en ontbindende voorwaarden in het ontwerpbesluit overwegen Wij het volgende. Zoals hiervoor onder 'Planologische grondslag' is vermeld, is het Inpassingsplan voorbereid volgens de regels van de provinciale coördinatierегeling. Voor gevallen waarin onder meer toepassing wordt gegeven aan artikel 3.33 van de Wro gelden onder meer wat betreft de grondverwerving

bijzondere bepalingen, die zijn vastgelegd in de artikelen 3.36a en 3.36b van deze wet. Wat de onteigening betreft bepaalt artikel 3.36b, eerste lid, aanhef en onder a, dat de in artikel 18, eerste lid, van de onteigeningswet bedoelde dagvaarding kan geschieden nadat – voor zover hier van belang – het inpassingsplan als bedoeld in artikel 3.33, eerste lid, onder b is vastgesteld. In het tweede lid van artikel 3.36b is, voor zover hier van belang, vastgelegd dat de rechtbank in het kader van de gerechtelijke onteigeningsprocedure niet eerder uitspraak doet dan nadat het onderdeel van het inpassingsplan, ter uitvoering waarvan wordt onteigend, onherroepelijk is geworden blijkens een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dan wel een verklaring van de secretaris van de Raad van State. Gelet op deze bepalingen behoeft in dit geval niet de door reclamant bedoelde opschortende en ontbindende voorwaarden, betrekking hebbend op de status van onherroepelijkheid van het Inpassingsplan, te worden opgenomen.

5.2

Reclamant kan en wil de natuurbestemming conform het Inpassingsplan zelf op zijn perceel realiseren waardoor de noodzaak tot onteigening ontbreekt. Hij beschikt over voldoende kennis kapitaal en expertise. Het minnelijk overleg is niet tot een redelijk punt voortgezet voor dat de administratieve onteigeningsprocedure is ingezet. Zijn zelfrealisatieplan ligt op dit moment ter beoordeling bij verzoeker en het minnelijk overleg wordt nog actief gevoerd.

Ad 5.2

Met betrekking tot het beroep op het zelfrealisatiebeginsel wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

In het bijzonder overwegen Wij dat uit de overgelegde stukken en nadere informatie van verzoeker blijkt dat reclamant aanvankelijk in 2017 niet open staat voor zelfrealisatie maar bouwmogelijkheden wenst waarvoor hij in 2019 ook een vergunning aanvraagt. In de overleggen tussen verzoeker en reclamant wordt veel gesproken over deze bouwmogelijkheden van een woning buiten het te onteigenen perceel, waarvoor een tuin gerealiseerd moet worden op het te onteigenen perceel. In een gesprek op 6 maart 2020 wordt, naast over de bouwmogelijkheden, een taxatie besproken en wordt de bieding aangekondigd. In haar brief van 8 mei 2020 brengt verzoeker een bieding uit. Op 10 juni 2020 herhaalt verzoeker haar bieding. In zijn reactie van 15 juni 2020 noemt reclamant de mogelijkheid tot zelfrealisatie, daarbij doelend op de tuin, maar tot het moment van het verzoekbesluit is door reclamant geen zelfrealisatieplan bij verzoeker ingediend.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaak minnelijk te verwerven. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamant, al dan niet in de door hem gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van zelfrealisatie besproken en daar informatie over verstrekt, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Hierbij nemen Wij in aanmerking dat reclamant eerst kort voor de start van de administratieve onteigeningsprocedure de mogelijkheid van zelfrealisatie heeft geopperd. Ten tijde van het onteigeningsverzoek was het naar Ons oordeel

aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden.

In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet. Daarbij zijn ook verder de mogelijkheden voor zelfrealisatie besproken, maar tot op heden hebben partijen nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant 5 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamanten 6

6.1

Reclamanten zijn door erfopvolging eigenaar geworden van twee percelen waarop de onteigening betrekking heeft. Er is geen sprake van serieus minnelijk overleg omdat verzoeker op het moment van het verzoekbesluit, 7 april 2020, geen standpunt inneemt over de aan te bieden schadeloosstelling. De samenstelling en de hoogte van de schadeloosstelling staan weliswaar in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet ter beoordeling, maar de door verzoeker aangeboden schadeloosstelling kan wel onderdeel worden van de toetsing door de Kroon van de kwaliteit van het gevoerde minnelijk overleg.

Ad 6.1

De zienswijze ziet op het minnelijk overleg dat door verzoeker met reclamanten gevoerd is. Daarvoor wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Anders dan reclamanten stellen, zien Wij gelet op de overgelegde stukken en de verstrekte informatie geen reden om te oordelen dat de verzoeker geen serieuze onderhandelingen met hem heeft gevoerd. Verzoeker heeft enerzijds getracht om de onroerende zaken die nodig zijn voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Anderzijds heeft verzoeker zich in het kader van het minnelijk overleg met reclamanten ingespannen om tegemoet te komen aan de wens van reclamanten om te komen tot een voorstel voor ruilgrond.

Partijen zijn vanaf eind 2017 met elkaar in contact en overleg. Daarbij hebben reclamanten aangegeven eerst de onderzoeken van het waterschap te willen afwachten. In een gesprek op 30 augustus 2019 blijkt dat duidelijkheid over het waterdossier door het waterschap lang op zich laat wachten. Reclamanten geven aan ruilgrond te wensen en niet over zelfrealisatie te denken. In het e-mailbericht van verzoeker van 15 oktober 2019 worden enkele mogelijke

ruilpercelen genoemd. In een gesprek op 3 maart 2020 blijkt er bij reclamanten nog steeds ontevredenheid over het waterdossier en wordt de taxatie door verzoeker toegelicht. Vervolgens loopt het overleg vertraging op door het overlijden van een erfgenaam en het niet ter beschikking zijn van een verklaring van erfrecht. In een e-mailbericht van 20 april 2020 geven reclamanten aan een integraal gesprek te wensen over alle opties. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor de te onteigenen percelen en op 10 juni 2020 een rappelbrief gestuurd.

Als start van de administratieve onteigeningsprocedure geldt 19 juni 2020, de datum van het verzoekbesluit van provinciale staten, en niet 7 april 2020 zoals reclamanten aangeven, de datum waarop gedeputeerde staten aan provinciale staten hebben verzocht om over te gaan tot het nemen van een onteigeningsverzoek. Wij constateren dat in de brief van 8 mei 2020, dus 6 weken voor de start van de onteigeningsprocedure, verzoeker een concreet financieel aanbod doet, op basis van volledige schadeloosstelling, om de benodigde percelen van reclamanten te verwerven. Wij kunnen reclamanten dan ook niet volgen in hun standpunt dat verzoeker op het moment van het verzoekbesluit geen standpunt inneemt over de aan te bieden schadeloosstelling. Partijen hebben zowel over de ruilvoorstellen als over de aankoop van de in de onteigening betrokken onroerende zaak geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaken minnelijk te verwerven. Wij kunnen reclamanten niet volgen in hun standpunt dat de onteigening als prematuur dient te worden aangemerkt. Zoals Wij hiervoor hebben overwogen heeft als start van de administratieve onteigeningsprocedure 19 juni 2020, te gelden. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamanten, al dan niet in de door hen gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van ruiling besproken en daar informatie over verstrekt, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Ten tijde van het onteigeningsverzoek van 19 juni 2020 was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamanten 6 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamant 7

7.1

De nu te onteigenen percelen zijn cruciaal voor de bedrijfsvoering. Er is geen sprake van serieus minnelijk overleg omdat het aanbod op evident onhoudbare uitgangspunten is gebaseerd. De samenstelling en de hoogte van de schadeloosstelling staan in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet ter beoordeling, maar de door verzoeker aangeboden schadeloosstelling kan wel onderdeel worden van de toetsing door de Kroon van de kwaliteit van het gevoerde minnelijk overleg. Het verzenden van een aantal biedingen is geen onderhandelingen in het kader van de onteigeningswet. Hij is van mening dat het Inpassingsplan niet de toets der kritiek bij de Afdeling zal doorstaan.

Ad 7.1

Dit onderdeel van de zienswijze ziet op het minnelijk overleg dat door verzoeker met reclamant gevoerd is. Daarvoor wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Anders dan reclamant stelt, zien Wij gelet op de overgelegde stukken en de verstrekte informatie geen reden om te oordelen dat de verzoeker geen serieuze onderhandelingen met hem heeft gevoerd. Verzoeker heeft enerzijds getracht om de onroerende zaken die nodig zijn voor de uitvoering van het Inpassingsplan minnelijk te verwerven. Anderzijds heeft verzoeker zich in het kader van het minnelijk overleg met reclamant ingespannen om tegemoet te komen aan de wens van reclamant om te komen tot een voorstel voor ruilgrond.

Partijen zijn vanaf eind 2017 met elkaar in contact en overleg. Reclamant geeft aan dat hij ruilgrond direct aan huis wenst. In een gesprek op 4 juni 2019 spreekt reclamant zijn begrip uit over het feit dat er lange tijd geen overleg is geweest, omdat hij alleen wil spreken over ruilgrond en weet dat verzoeker daarnaar op zoek is. In een overleg op 1 augustus 2019 herhaalt reclamant zijn wens voor ruilgrond en blijken er wel kansrijke opties te zijn, maar ruilgrond direct aan de huiskavel is op dat moment nog steeds niet voorhanden. Ook in het overleg van verzoeker met de adviseur van reclamant van 10 april 2020 blijkt dat nog geen ruilgrond in beeld is. In het telefoongesprek op dezelfde datum tussen verzoeker en reclamant wordt dat herhaald en aangegeven dat overleg beperkt is geweest in afwachting van geschikte ruilgrond. Reclamant geeft daarbij aan dat hij toch over verplaatsing nadenkt. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor de te onteigenen percelen en op 10 juni 2020 een rappelbrief gestuurd. Partijen hebben zowel over de ruilvoorstellen als over de aankoop van de in de onteigening betrokken onroerende zaak geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaken minnelijk te verwerven. Daarbij is, in tegenstelling tot wat reclamant beweert, sprake geweest van meer dan het alleen maar doen van een aantal biedingen. Wij kunnen tevens reclamant niet volgen in hun standpunt dat de onteigening als prematuur dient te worden aangemerkt. Als start van de administratieve onteigeningsprocedure geldt 19 juni 2020, de datum van het verzoekbesluit van provinciale staten, en niet 7 april 2020 zoals reclamant aangeeft, de datum waarop gedeputeerde staten aan provinciale staten hebben verzocht om over te gaan tot het nemen van een onteigeningsverzoek. In ieder geval stond op het

moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamant, al dan niet in de door hen gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van ruiling besproken en daar informatie over verstrekt, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Ten tijde van het onteigeningsverzoek van 19 juni 2020 was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

De stelling van reclamant dat het Inpassingsplan niet de toets der kritiek bij de Afdeling zal doorstaan staat Ons niet ter beoordeling. Het is aan de bestuursrechter om te bepalen of dit plan onherroepelijk zal worden.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant 7 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Zienswijze reclamant 8

8.1

Reclamant voert aan dat er is geen sprake van is voldoende minnelijk overleg. Het aanbod van verzoeker is niet onderbouwd en verzoeker weigert om een afschrift van een in haar opdracht opgesteld taxatierapport aan reclamant te verstrekken. Verzoeker heeft het voorstel gedaan om een onafhankelijk iemand in te schakelen, maar daar heeft reclamant nog niets van vernomen.

Ad 8.1

Dit onderdeel van de zienswijze ziet op het minnelijk overleg dat door verzoeker met reclamanten gevoerd is. Daarvoor wijzen Wij vooreerst naar hetgeen Wij hierover in het algemeen hebben opgemerkt bij reclamanten 1 onder 1.1.

Anders dan reclamant stelt, zien Wij gelet op de overgelegde stukken en de verstrekte informatie geen reden om te oordelen dat de verzoeker geen serieuze onderhandelingen met hem heeft gevoerd.

Partijen zijn vanaf eind 2017 met elkaar in contact en overleg. Reclamant geeft in een overleg op 12 juli 2017 direct aan dat hij pas over verkoop wil praten op het moment dat er duidelijkheid is over zijn plannen om 4 woningen te bouwen. De gemeente Waalwijk maakt in april 2019 duidelijk dat de bouwplannen geen doorgang kunnen vinden. In een e-mailbericht van 2 oktober 2019 deelt de adviseur van reclamant mee dat laatstgenoemde bereid is om, afhankelijk van de taxaties, grond te verkopen dan wel in particulier natuurbeheer te nemen. Op

26 februari 2020 geeft reclamant in een gesprek met verzoeker aan dat hij vasthoudt aan zijn wens om 4 woningen te realiseren en dat verzoeker dat moet regelen. Verzoeker geeft aan hier geen rol in te hebben, wijst op het standpunt van de gemeente en verwijst reclamant naar de gemeente. Over de wens van reclamant om ruilgrond geeft verzoeker aan dat dit onderzocht is maar dat deze niet voorhanden zijn. Er wordt afgesproken dat reclamant met voorstellen zal komen. Op 6 maart 2020 wordt gesproken over enkele mogelijke aanpassingen in de plannen van verzoeker, waarbij verzoeker aangeeft bij verwerving de grenzen van het Inpassingsplan aan te moeten houden. In zijn e-mailbericht van 9 maart 2020 geeft reclamant aan niets te willen verkopen maar als het niet anders kan dan wil hij een paar extra woningen bouwen. Verzoeker heeft in haar brief van 8 mei 2020 een bieding uitgebracht voor de te onteigenen percelen. Reclamant reageert hierop met zijn brief van 29 mei 2020, waarin hij aangeeft niets te willen verkopen, tenzij in de deal wordt opgenomen dat er 2 bouwblokken gerealiseerd kunnen worden. Voorts verzoekt hij om een kopie van het taxatierapport. Verzoeker gaat niet in op het verzoek om het taxatierapport te verstrekken. Op de rappelbrief van verzoeker van 10 juni 2020 reageert reclamant in zijn brief van 15 juni 2020 en verwijst naar zijn eerdere standpunt dat hij niet wil verkopen. Partijen hebben over de aankoop van de in de onteigening betrokken onroerende zaak geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het bovenstaande in aanmerking nemend kan naar Ons oordeel worden gesteld dat voldoende pogingen zijn ondernomen om de benodigde onroerende zaak minnelijk te verwerven. In ieder geval stond op het moment van de start van de procedure voldoende vast dat nog niet met reclamant, al dan niet in de door hen gewenste vorm, overeenstemming kon worden bereikt. Verzoeker heeft hierbij de mogelijkheid van ruiling besproken, maar er is door daarover geen overeenstemming bereikt tussen partijen. Het taxatierapport is bestemd voor de verzoeker om onteigening en is het gereedschap voor degene die namens de verzoeker de onderhandelingen voert en hoeft niet aan reclamant ter beschikking gesteld te worden. Ten tijde van het onteigeningsverzoek van 19 juni 2020 was het naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. In dit kader overwegen Wij verder dat hierbij in aanmerking moet worden genomen dat verzoeker gebonden is aan zijn eigen, op de urgentie van het werk toegespitste planning.

Het minnelijk overleg is na de start van de administratieve onteigeningsprocedure voortgezet maar partijen hebben nog geen overeenstemming kunnen bereiken.

Wij merken op dat het minnelijk overleg verder dient te worden voortgezet. Dit overleg dan wel het minnelijk overleg dat ingevolge artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

8.2

Reclamant geeft aan zich in zijn goede naam en eer aangetast te voelen door het feit dat hij in de stukken, net name op de lijst van de te onteigenen onroerende zaken, met naam en toenaam staat genoemd. Hij acht dit in strijd met de AVG.

Ad 8.2

Dit onderdeel van de zienswijze komt overeen met de zienswijze onder 1.2 van reclamant 1, zodat Wij verwijzen naar hetgeen Wij hierover onder ad. 1.2 hebben opgemerkt.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant 8 Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Overige overwegingen

Uit de bij het verzoek overgelegde stukken blijkt, dat de in het onteigeningsplan begrepen onroerende zaken bij de uitvoering van het Inpassingsplan niet kunnen worden gemist.

Ons is niet gebleken van feiten en omstandigheden die overigens de toewijzing van het verzoek in de weg staan. Het moet in het belang van een goede ruimtelijke ontwikkeling worden geacht dat de Provincie Noord-Brabant de vrije eigendom van de door Ons ter onteigening aan te wijzen onroerende zaken verkrijgt.

Wij zullen, gelet op het hierboven gestelde, het verzoek van Provincie Noord-Brabant tot het nemen van een besluit krachtens artikel 78, eerste lid, van de onteigeningswet gedeeltelijk toewijzen.

BESLISSING

Gelet op de onteigeningswet,

op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 21 juni 2021, nr. RWS-2021/20827, Rijkswaterstaat Corporate Dienst;
gelezen het besluit van Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant van 19 juni 2020, Besluit 35/20;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant van 25 augustus 2020, kenmerk C2259792/4749809;
gelezen de brief van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant van 25 november 2020, C2259792/4795338;
gelezen de e-mailberichten van 17 december 2020, 1 februari 2021, 14 juni 2021 en 15 juni 2021 van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant;
gelezen de brieven van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant van 12 februari 2021, C2259792/4836577 en van 28 mei 2021, C2259792/4895921;
de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, advies van <datum, no.W...../IV>;
gezien het nader rapport van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van <datum, nr. RWS->, Rijkswaterstaat Corporate Dienst.

Hebben Wij goedgevonden en verstaan:

Voor de uitvoering van het Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat van de provincie Noord-Brabant ten name van de Provincie Noord-Brabant ter onteigening aan te wijzen de onroerende zaken, aangeduid op de grondtekening die ingevolge artikel 78 van de onteigeningswet in de gemeente Waalwijk en bij Rijkswaterstaat Corporate Dienst te Utrecht ter inzage heeft gelegen en die zijn vermeld op de bij dit besluit behorende lijst.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is belast met de uitvoering van dit besluit dat in de Staatscourant zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,